

Szanowni Państwo,

Podobnie jak w większości krajów Europy, pierwsze informacje o zjawiskach hydrologicznych i pogodowych dotyczące ziem polskich od Baltyku po Karpaty, zwłaszcza o zjawiskach nadzwyczajnych, są zawarte w zapiskach polskich kronikarzy. Najstarsze kroniki odnotowują wiele zjawisk w atmosferze i hydrosferze mających istotny wpływ na życie społeczeństwa. Są to m. in., tzw. kroniki pogodowe oraz informacje spotykane w źródłach historycznych zarówno drukowanych, jak i nie publikowanych, ale przechowywanych w archiwach. Jednakże powstanie i rozwój regularnej sieci stacji meteorologicznych i hydrologicznych rozpoczęła się właściwie od drugiej połowy XIX stulecia.

Dopiero powołanie służb państwowych: hydrologicznej i meteorologicznej dało podstawy do regularnych pomiarów i obserwacji zjawisk występujących w hydrosferze i atmosferze. Państwowe służby – hydrologiczna i meteorologiczna – utworzone w 1919 r. w zaraniu niepodległego bytu Państwa Polskiego działają nieprzerwanie do dziś w różnych formach organizacyjnych, służąc krajowi, gospodarce i społeczeństwu. Były one powoływane wysokiej rangi decyzjami państwowymi. Już w styczniu 1919 r. powstaje Biuro Hydrograficzne, przemianowane w marcu tegoż roku na Wydział Hydrograficzny w nowo zorganizowanym Ministerstwie Robót Publicznych, później przemianowany na Instytut Hydrograficzny. 28 kwietnia 1919 r. ukazuje się rozporządzenie Rady Ministrów „w przedmiocie organizacji państwowego instytutu meteorologicznego” przy Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Do roku 1939

zbudowano od podstaw rozległą sieć pomiarowo-obszerną hydrologiczną i meteorologiczną, jak na owe czasy bardzo nowoczesną.

Powojenna historia służby hydrologicznej i meteorologicznej rozpoczyna się w grudniu 1944 r. od odbudowy, zniszczonej prawie doszczętnie, sieci pomiarowej. 5 lutego 1946 r. ukazuje się dekret o utworzeniu Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego jako samodzielnej jednostki będącej państwową służbą hydrologiczno-meteorologiczną.

Warto zwrócić uwagę, że podobnie jak po pierwszej wojnie światowej, tak i w 1945 r., mimo wielu pilnych zadań, konieczności odbudowy kraju, trwających jeszcze działań wojennych, władze państwowe powołały do życia państwową służbę hydrologiczno-meteorologiczną, dając tym samym wyraz wysokiej oceny roli i znaczenia tej służby.

W 1973 r., uchwałą Rady Ministrów, nastąpiło połączenie Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego z Instytutem Gospodarki Wodnej, a powstałej instytucji nadano nazwę – Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Pozostaje on do dziś państwową jednostką badawczo-rozwojową prowadzącą państwową służbę hydrologiczno-meteorologiczną jako swoje główne zadanie statutowe, nie zaniedbując również działań w zakresie technicznej kontroli zapór, monitoringu jakości wód oraz potrzebnych dla służb państwowych badań naukowych. Od 2001 r. IMGW działa na nowych podstawach prawnych, które stworzył nam Parlament, uchwalając Prawo wodne.

Każde nowoczesne państwo dla ochrony życia i mienia swoich obywateli organizuje wyspecjalizowane służby.

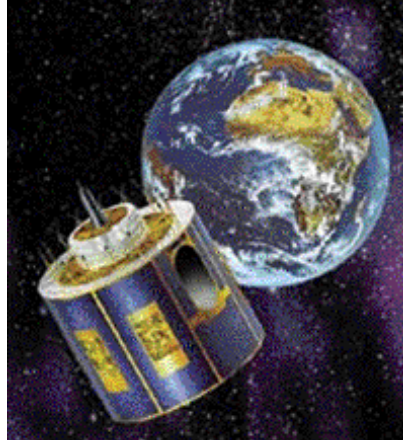
Takimi służbami są m.in. służba hydrologiczno-meteorologiczna i technicznej kontroli zapór, których zadaniem jest ciągle śledzenie i prognozowanie procesów przyrodniczych w atmosferze i hydrosferze, kontrola zachowania się obiektów pływających wodę oraz skuteczne określanie zagrożeń. Utrzymanie tych służb jest w interesie całego społeczeństwa, a nie tylko określonych grup społecznych czy instytucji. Dlatego mają one charakter służb państwowych i taki też powinien pozostać w przyszłości. Trudno sobie w dzisiejszym świecie wyobrazić, by społeczeństwo i władze odpowiedzialne za bezpieczeństwo ludzi i ich mienie nie miały możliwości skorzystania z prognoz i ostrzeżeń w tak trudnych dla wszystkich okresach, kiedy występują zagrożenia spowodowane przez zjawiska występujące w atmosferze i hydrosferze.

Kierownictwa, tak Państwowego Instytutu Meteorologicznego, Instytutu Hydrograficznego, Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego, jak i Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej zdawały sobie zawsze sprawę z ogromnego niedoinwestowania służby. Wiele wysiłku włożono, by dość skromne środki, jakie uzyskiwała służba, były wykorzystane racjonalnie. Pierwsze lata powojenne, pełne entuzjazmu, działania pracowników służby w terenie i centrali, owocowały szybką odbudową zniszczonej sieci. Opracowano wiele instrukcji pomiarowych, wprowadzono szkolenia, instruktaże i kontrolę w sieci terenowej. Uruchomiono biura prognoz i włączono je do współpracy międzynarodowej w ramach Międzynarodowej Organizacji Meteorologicznej, później Światowej Organizacji Meteorologicznej. Lata te to stopniowa odbudowa i modernizacja, ukoronowana rychłym zakończeniem

realizowanego obecnie programu modernizacji służby, o którym będzie mowa w referatach i dyskusjach na naszym Zjeździe. Mimo wielu trudności, wszystkie te działania spowodowały, że Państwowy Instytut Meteorologiczny, Instytut Hydrograficzny i Państwowy Instytut Hydrologiczno-

Meteorologiczny, a obecnie Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej zaczęły liczyć się w Kraju jako odpowiedzialne instytucje, spełniające ważną rolę w ostrzeganiu i informowaniu społeczeństwa o bieżącym i prognozowanym stanie atmosfery i hydrosfery.

Obecnie świat zmienia się szybciej niż kiedykolwiek dotąd. Więcej wiemy o wrażliwości gospodarki na warunki pogodowe, klimat i problemy wodne oraz ich wpływie na różne dziedziny działalności człowieka. Jesteśmy świadkami, jak na całym świecie rozwija się świadomość społeczeństw oraz ośrodków kierujących życiem społeczno-gospodarczym, roli, jaką warunki pogodowe i zasoby wodne odgrywają w harmonijnym rozwoju państw, regionów i kontynentów. Wzrasta zaniepokojenie skutkami katastrof naturalnych.

Zdajemy sobie doskonale sprawę, że bez nowoczesnych środków technicznych w służbach państwowych nie sprostamy tym zadaniom, jakie stawia przed nami społeczeństwo i władze państwowe, odpowiedzialne za ochronę obywateli, szczególnie w przypadku pojawienia się ekstremalnych zdarzeń w hydrosferze i atmosferze. Władze państwowe i społeczeństwo oczekują od meteorologii, hydrologii i oceanologii istotnego udziału w rozwiązywaniu zadań mających wpływ na rozwój Państwa i bezpieczeństwo społeczeństwa. Wzrasta również przekonanie o ekonomicznej i społecznej wartości pogody, klimatu i wody. Informacje o pogodzie, klimacie i wodzie mają zasadnicze znaczenie dla większości podejmowanych działań o charakterze społeczno-gospodarczym.

Najważniejszymi osiągnięciami,

które doprowadziły do wzrostu wiarygodności prognoz meteorologicznych i hydrologicznych, są przede wszystkim: dostęp do niespotykanej dotychczas liczby nowych, nietradycyjnych obserwacji, szczególnie satelitarnych i radarowych, danych ze stacji automatycznych, znaczący postęp w naukowym poznaniu procesów zachodzących w atmosferze i hydrosferze, poprawa jakości i dokładności produktów numerycznego prognozowania pogody, możliwość oceny klimatu w skali dziesięcioleci, co pozwoliło na prowadzenie badań nad zmiennością klimatu.

Obecnie system obserwacyjny państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej korzysta zarówno z tradycyjnych, jak i nowoczesnych systemów monitoringu, to znaczy z automatycznych stacji meteorologicznych, radarów i satelitów meteorologicznych, automatycznych stacji wykrywania wyładowań atmosferycznych i lokalizacji burz.

Zainstalowane w naszej służbie nowoczesne systemy obserwacji, wspomagane pracą komputerów dużej mocy i systemami telekomunikacyjnymi, przyczyniają się do rozwoju meteorologicznych modeli numerycznych, co znacznie poprawia prognozowania różnego rodzaju zjawisk pogodowych, a w konsekwencji również prognozowanie zjawisk hydrologicznych.

Stala poprawa jakości prognoz meteorologicznych i hydrologicznych, skuteczne opracowywanie i przekazywanie ostrzeżeń umożliwiających podejmowanie środków zapobiegawczych prowadzą do istotnego zmniejszenia strat materialnych, zwłaszcza w przypadku zjawisk katastrofalnych – strat osobowych, ponoszonych przez społeczeństwo i gospodarkę. Program zastosowania nowoczesnych technologii zapewnia zbudowanie systemu wczesnego ostrzegania w przypadku wystąpienia szczególnie gwałtownych zmian w atmosferze i hydrosferze, również awarii nuklearnych i chemicznych. Dzięki fachowości synoptyków meteorologów i hydrologów, sprawności łączny telekomunikacyjnych, a więc szybkiemu rozpowszechnianiu prognoz i ostrzeżeń, można na czas przestać w pełni wiarygodne informacje do zagrożonej społeczności.

Inna korzyść wynikająca z postępu technicznego odnosi się do wyko-

rzystania nowoczesnych technologii i rozwoju naukowego w monitorowaniu obiegu i jakości wody. Mają one zasadnicze znaczenie dla oceny i zarządzania zasobami wodnymi, prognozowania powodzi oraz ekonomicznego korzystania z ograniczonych zasobów wody pitnej.

© Andrzej Wita

Możliwości, jakie meteorologii, hydrologii i związanym z nimi naukom geofizycznym stwarza rozwój informatyzacji i nowoczesnych technologii, pozwalają służbie hydrologicznej i meteorologicznej na podejmowanie nowych wyzwań dotyczących ochrony życia i mienia.

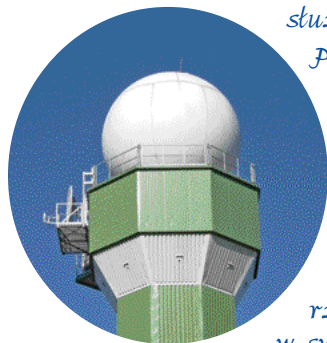
W roku Jubileuszu 85-lecia Polskiej Państwowej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej oddajemy do użytku społeczeństwa i Państwa nowoczesny system monitoringu i ostony kraju, który został wyposażony w sprzęt najnowszej generacji, będący dotychczas poza zasięgiem naszych możliwości finansowych i technicznych.

Kiedy w 1999 r. po żmudnym procesie przetargów międzynarodowych przeprowadzonych według procedur Banku Światowego, podpisaliśmy pierwsze kontrakty, mieliśmy pełne przekonanie, że mimo krótkich terminów jesteśmy w stanie zadanie to zrealizować. Zdawaliśmy sobie sprawę, że dodatkowym utrudnieniem jest wdrażanie nowych urządzeń, systemów, metod i technologii w taki sposób, by nie zakłócić normalnego trybu funkcjonowania Instytutu.

Realizacja infrastruktury technicznej to dopiero część sukcesu. Choć zakupiono i zainstalowano wiele systemów licencjonowanych i przetestowanych w innych służbach: telekomunikacyjny, radarowy, satelitarne, burzowy, numerycznego modelowania progностycznego, wizualizacji danych, wymagają one jednak adaptacji do naszych, często specyficznych potrzeb oraz prowadzenia dalszych

prac nad ich rozwojem. Jest to z jednej strony zadanie dla zespołów wdrożeniowych i bezpośrednich użytkowników systemów, z drugiej zaś ogromna rola zespołów badawczych. Powinny one wykorzystać swoje możliwości nie tylko do rutynowych procedur, ale także do opracowania nowych produktów przeznaczonych dla służby. Niemal wszystkie te systemy dostarczają danych, które dotychczas nie były osiągalne dla służby i nauki, a nowe systemy komputerowe stwarzają niemal nieograniczone możliwości ich przetwarzania.

Szczególną wagę musimy przywiązywać do kontroli jakości pozyskiwanych danych, bez której cały wysiłek służb pomiarowo-observacyjnych i progностycznych będzie nieprzydatny dla użytkowników i odbiorców naszych produktów. Ze względu na złożoność telemetrycznych i teledetekcyjnych systemów pomiarowych państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej, możliwości zmiany charakterystyk ich elementów w czasie oraz pod wpływem różnych zewnętrznych czynników i w związku z tym konieczność bezzwłocznego usuwania usterek, niezbędna jest kontrola jakości działania wszystkich urządzeń za pośrednictwem systemów zarządzania jakością opartych na międzynarodowych normach z serii ISO 9000. Przedstawione względy przemawiają za wprowadzeniem w naszej służbie hydrologiczno-meteorologicznej systemu zarządzania jakością, opartego na wyprobowanej, uniwersalnej normie ISO 9000. Z pełną świadomością tych uwarunkowań IMGW musi uruchomić prace przygotowujące Instytut do certyfikacji.

Dotyczy to nie tylko szkoleń technicznej obsługi sprzętu, lecz również zaawansowanych kursów infor-

matycznych, programistycznych, wykorzystania nowego typu danych: z automatycznych sieci pomiarowych, radarowych, satelitarne, wyników modeli numerycznych meteorologicznych i hydrologicznych. Część kursów szkoleniowych przeprowadzili już firmy instalujące systemy, inne będziemy realizować własnymi siłami, a niektóre zostaną przeprowadzone w zaprzyjaźnionych służbach. Dotychczas, w ramach modernizacji Instytutu, ze środków pożyczki Banku Światowego przeszkolono 535 osób, w tym kilkadziesiąt za granicą, dla większości instalowanych systemów.

Wszystkie te przedsięwzięcia mają nadrzędny cel: zwiększenie efektywności i skuteczności ostony hydrologicznej i meteorologicznej społeczeństwa i gospodarki, poprawę jakości, terminowości prognoz i ostrzeżeń meteorologicznych oraz hydrologicznych, usprawnienie systemów ich przekazywania, wizualizacji i interpretacji, co pozwoli na podejmowanie na ich podstawie skuteczniejszych działań na rzecz ograniczenia skutków nadzwyczajnych zagrożeń.

Wspólną cechą twórców polskiej służby hydrologicznej i meteorologicznej była świadomość konieczności organicznego powiązania prac pomiarowo-observacyjnych i działalności

© Andrzej Maciążek

Temu celowi służą też już prowadzone i planowane szkolenia dla t y c h wszystkich, którzy będą w swojej pracy wykorzystywać nowe

progностycznej z badaniami naukowymi nad procesami i zjawiskami zachodzącymi w atmosferze i hydrosferze. Nie będzie przesady, jeśli powiem: to właśnie dzięki informatyzacji i wdrażaniu najnowocześniejszych z dostępnych technologii, które objęły również wszystkie dziedziny działania naszego Instytutu, możemy powiedzieć: stanowimy dziś jedną z najnowocześniejszych służb hydrologiczno-meteorologicznych w Europie, mamy niezawodny aparat kontroli nad systemami hydrotechnicznymi, jakimi mogą pochwalic się nieliczne kraje.

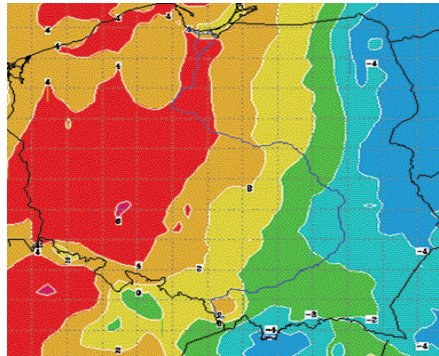
Musimy również umiejętnie inspirować prace komórek naukowych na rzecz działalności służby hydrologiczno-meteorologicznej. Zatem zespoły naukowe Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej muszą znaleźć swoją twórczą pozycję w strukturach Instytutu, wspierając i wspomagając państwową służbę hydrologiczno-meteorologiczną nowoczesnymi metodami i opracowaniami, zarówno w sferze pomiarowo-observacyjnej, jak i prognoz meteorologicznych i hydrologicznych. Na tym tle należy zwrócić szczególną uwagę na naukowe opracowania służące rozwojowi matematycznych meteorologicznych modeli numerycznych. Lepsze, dokładniejsze modele to dokładniejsza i lepiej zlokalizowana prognoza pogody. Konferencje synoptyczne w biurach prognoz mogą przyczynić się do lepszego sformułowania prognozy meteorologicznej, co będzie tylko z korzyścią dla naszych odbiorców. Z tym wiąże się wprowadzenie rutynowej sprawdzalności prognoz ściśle powiązanej z osobą każdego synoptyka. Będzie to sprzyjało zwiększeniu osobistej ich odpowiedzialności.

Produkty, które możemy otrzymać jako wynik różnorodnych modeli i analiz z wykorzystaniem nowego superkomputera, są źródłem nie tylko wiedzy, ale i potencjalnego pozyskania środków finansowych z działalności komercyjnej, zadowolając naszych odbiorców w dziedzinach związanych z meteorologią, klimatologią, hydrologią oraz inżynierią i gospodarką wodną.

Reaktywowanie badań naukowych w dziedzinie hydrologii należy do priorytetów w przyszłej naszej działalności. Konieczny jest szybki powrót do stanu optymalnego w tej dziedzinie, jaki istniał w Instytucie przed kilkunastoma laty. Jeśli Instytut chce osiągnąć właściwe i należne sobie miejsce w polskiej hydrologii, to stać się to musi w bliskiej przyszłości. Rozwój tego kierunku naukowego będzie stanowił również o przyszłości Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Mamy świadomość, że jeszcze długo pogoda będzie dyżurnym tematem żartów i dowcipów, co jest zresztą powszechne na świecie. Jednakże celem naszym jest, aby przeciętny oby-

watel oraz organy Państwa nabrali do nas zaufania, jako jedynego wiarygodnego źródła informacji o pogodzie, wodzie i zagrożeniach z ich strony. Musimy wykazać w praktyce, że nakłady na modernizację Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej przynoszą konkretne korzyści społeczeństwu.

Chociaż w trakcie realizacji zadań napotykalismy na wiele trudności, dzisiaj wiemy, że sprostaliśmy wymaganiom, a zespół Instytutu sprawdził się w tak wielkim przedsięwzięciu, największym w 85-letniej historii polskiej państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej, jakim jest modernizacja Instytutu. Jestem przekonany, że system ten będzie nam dobrze służył, a dzięki zaangażowaniu pracowników Instytutu w jego wdrożenie potrafimy go należycie wykorzystywać dla dobra społeczeństwa i Państwa.

Historia służby hydrologiczno-meteorologicznej jest w istocie rzeczą historią pracy ludzi, w większości niezmiernie zaangażowanych w sprawę, której służyli w różny sposób i w różnych warunkach organizacyjnych. Realizowali je z oddaniem pracownicy Instytutu Hydrograficznego, Państwowego Instytutu Meteorologicznego, Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego, Instytutu Gospodarki Wodnej, a obecnie Instytutu Meteorologii i Gospo-

darki Wodnej. Od ich ofiarności i oddania sprawie zależała i zależy normalna praca służb etatowych, służb ryczałtowych, biur prognoz, sekcji łączności i zakładów naukowych. Zaangażowanie tych ludzi sprzyja powiązaniu całej naszej społeczności z najlepszymi tradycjami wszystkich instytucji, których spadkobiercą jest Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Oddajemy do dyspozycji społeczeństwa oraz władz państwowych i samorządowych w pełni nowoczesny Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Ta przebudowa Instytutu dokonała się na naszych oczach i naszym wysiłkiem. Po raz pierwszy w historii służb państwowych prowadzonych w Instytucie zostały nam udostępnione środki finansowe w wysokości pozwalającej na gruntowne przeobrażenie naszej firmy. Jest to zasługa nas wszystkich, pracowników Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Dziś możemy powiedzieć, że opracowany w 1994 r. przez naszych fachowców i zatwierdzony przez Radę Naukową plan modernizacji Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej został w pełni zrealizowany.

Składam Wam tu, na tej sali, a za Waszym pośrednictwem wszystkim pracownikom Instytutu, serdeczne podziękowanie.

Dzisiaj Polska wróciła w pełni do Europy, a my – pracownicy służby hydrologiczno-meteorologicznej – współpracując z naszymi przyjaciółmi ze służb innych krajów, łączymy się w jednym celu: służenia naszemu społeczeństwu, a wspólnie społeczności europejskiej, w dziedzinach tak ważnych dla rozwoju społeczeństw i państw, jak meteorologia, hydrologia, oceanologia, gospodarka i inżynieria wodna.

Dyrektor Instytutu Meteorologii
i Gospodarki Wodnej

prof. dr inż. Jan Zieliński